

ELIXIR

När din hund
får artros

Det vanligaste ledproblemet hos både människor och djur

Ungefär en av fem hundar anses lida av artros. Ofta uppfattas artros som en naturlig del av åldrandet, men artros är en sjukdom, och det är viktigt att diagnosen ställs för att rätt behandling ska kunna sättas in. Då kan hunden få ett betydligt bättre och mer aktivt liv.

Artros är en kronisk inflammation i en led med nedbrytning av ledbrusket, förtjockning av ledkapseln och benpålagring i och runt leden. Detta ledproblem är särskilt vanligt hos hundar. Cirka 20% av alla hundar har en smärtsam process i rörelseapparaten och cirka 13% har utvecklad artros.

Hos äldre hundar är artros så vanlig som mellan 20 och 25%.

Artros kan vara en primär sjukdom utan bakomliggande orsaker, men den kan också vara sekundär till andra ledsjukdomar, frakturer eller ledbandsskador. Man skulle kunna sammanfatta artrosutvecklingen med:

normal belastning i en onormal led

eller

onormal belastning i en normal led

En kronisk sjukdomsprocess

Artros (bland veterinärer även kallad *osteoartrit* eller *osteoartros*) är en sjukdomsprocess där skadorna inte kan läkas ut, och där det alltid sker en successiv försämring. Men det finns alltid flera åtgärder som kan sättas in för att bromsa processen och förbättra ledens funktion. Hos hundar är det ofta möjligt att identifiera den underliggande orsaken eller den primära utlösande faktorn. Hur sjukdomen utvecklas och vilka leder som drabbas varierar och individuella faktorer spelar här en avgörande roll.

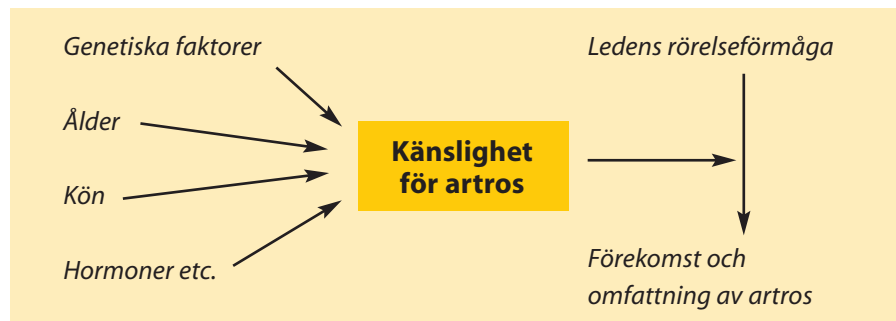
En mycket vanlig grundorsak till artros är *osteocondros*. Detta är en till-

växtrubning som orsakar att en del av ledbrosket och underliggande ben dör och lossnar från underlaget. Framför allt drabbas medelstora och större raser. Sjukdomen debuterar alltid under den snabbaste tillväxtfasen vid 4-6 månaders ålder.

Utvecklingen av artros sker vanligtvis långsamt och karakteriseras av två avgörande processer i leden:

- Nedbrytning av ledbrosk
- Tillväxt av ny benvävnad

Dessutom förekommer en varierande inflammatorisk reaktion i själva ledkapseln.

Den friska leden

Ledens funktion är att förmedla en energieffektiv och smärtfri rörelse samt att stödja muskler och skelett. Det är förhållandevis stora krafter som utvecklas vid normal rörelse.

En del av energin tas upp av muskler och ben men en stor del fördelas också över ledytan.

En led med artros

Artros kännetecknas kliniskt av ledsmärta, inskränkt ledrörlighet, benpålagring runt leden samt en varierande grad av inflammation. Ledbrosket får en nedsatt hållfasthet, genomtränglighet samt förmåga att pressas ihop och ge efter. Smärtan kommer från nervimpulser från den inflammerade vävnaden i och omkring leden.

En led med fullt utvecklad artros har en kraftig destruktion av ledbrosket. De kemiska och mekaniska förutsättningar som kännetecknar en frisk led är kraftigt förändrade. Skadorna i leden kan sällan läka, men det finns mycket att göra för att förbättra funktionen.

Smärta vid artros

Utvecklingen av artros går långsamt och ger efter hand ökad smärtupplevelse. Även normala ledrörelser och ledbelastningar kommer efter hand att upplevas som smärtsamma. Felaktiga belastningsförhållanden uppstår som en följd av artrosutvecklingen, och ger ofta muskelsmärta som kan vara mer besvärande för hunden än själva ledsmärtan.

Hur ser du när din hund har artros?

De vanligaste symtomen vid artros är hälta och stelhet i varierande grad. Om flera extremiteter är inblandade kan det vara svårt att uppfatta att hunden haltar. Ofta blir hälтан förvärrad efter kraftig motion och tydligast kan man se det när hunden reser sig från vila efter tidigare ansträngning. Graden av hälta och stelhet kan variera efter årstiderna med en försämring under kalla och fuktiga förhållanden.

Kom ihåg att det inte finns något som heter växtvärk hos en hund. Det finns alltid en anledning till att en växande hund haltar.

Ovilliga, oförmögna och oroliga

Som en följd av smärta och stelhet är hundar med artros ofta ovilliga eller oförmögna att utföra vissa rörelser eller arbetsmoment, till exempel att hoppa upp, gå i trappor, utföra jakt eller bruksarbete.

Tidigt i utvecklingen av artros kan hunden tillfälligt glömma bort sina besvär om det händer något intressant i omgivningen eller om hunden blir stressad. Efter hand blir smärtan mer kontinuerlig även i vila. Detta märks genom att hunden inte kommer till ro, den vankar omkring på natten, byter ställning och hässjar.

Förändrat beteende

Smärtan kan även leda till att hunden inte vill vara ute och röra sig lika mycket som förr. Hunden kan även bli "grinig" mot andra hundar och även mot människor. Många djurägare tycker också att hunden blivit "gamal" och risken finns att man uppfattar symtomen som en del i ett naturligt åldrande. Detta gör att många söker hjälp för sin hund onödigt sent eller inte alls.

Beteendeförändringar vid kronisk smärta orsakad av artros

Minskar

Aktivitet

Aptit

Nyfikenhet

Rörlighet

Lydnad

Lek

Social förmåga

Ökar

Aggression

Oro

Sömnbbehov

Vätskebehov

Flämtning

Skall och ljud

Undersökningar hos veterinären

När du har upptäckt tecken på artros hos din hund är det viktigt att du snarast möjligt konsulterar en veterinär. Denne bedömer hundens rörelsemönster samt undersöker ledernas funktion och muskulaturen. Röntgen används ofta för att gradera skadorna, men är bara en av flera undersökningsmetoder.

Artroskopi

En mycket bra teknik för att diagnostisera artros och fastställa om det finns någon utlösande orsak är att använda artroskopi. Denna teknik ger full insyn i leden och möjliggör noggrann undersökning av alla ledytor, ligament, ledkapsel etc. Dessutom kan lösa brosk- eller benfragment avlägsnas. Med artroskopi kan man påvisa artrosförändringar och skador i leden tidigare än med röntgen.

Armbågsled

En av de mest drabbade lederna. Här är tillväxt-rubbningar och osteochondros den vanligaste grundorsaken till artros. Dessa skador uppkommer vid 4-6 månaders ålder, och om de upptäcks och behandlas tidigt med operation, medicinsk behandling och rehabilitering minskar risken för senare artrosutveckling.

Tåleder

Här orsakar artros ofta hälta hos medelålders och äldre hundar, framför allt hos labrador retriever och rottweiler.

Bogled

En mekaniskt ganska instabil led, som är beroende av ledband och omgivande muskler för sin stabilitet. Osteochondros är en mycket vanlig grundorsak till artros i bogleden. Tidig diagnos och operation ger mindre artrosutveckling. Traumatiska skador kan ge ökad instabilitet i leden och bidrar därmed till artros.

Höftled

Höftledsdysplasi, d.v.s. en felaktig utveckling i höftlederna, kan tidigt ge upphov till artros. I vissa fall leder detta till smärta, i andra fall visar hunden bara minimala symtom.

Hasled

Även i hasleden är osteochondros den vanligaste orsaken till artros, med lösa benfragment som ger inflammation i leden och gör den instabil.

Knäled

Hos storvuxna raser är artros i knäleden ett mycket vanligt problem. Även här är osteochondros en vanlig orsak till senare artros. Ledinflammation med artros försvagar korsbandet och menisken.

Vad finns det för behandling mot artros?

Dessvärre finns det inte så stora möjligheter att förebygga artros. Två saker kan man dock som djurägare göra för att i alla fall dämpa artrosutvecklingen.

- Eftersom vi har konstaterat att osteochondros är den vanligaste orsaken till artros, är det viktigt med tidig och korrekt behandling av dessa skador för att minska omfattningen av artros.
- Övervikt ger överbelastning av lederna, vilket är en bidragande faktor för utvecklingen av artros. Viktkontroll är därför en bra förebyggande åtgärd.

De sjukliga förändringarna vid artros fortskrider obönhörligt med tiden. Efter den akuta fasen, som inte alltid upptäcks, övergår artros i en kronisk fas, som kan vara vilande eller aktiv.

Den behandlingsplan som veterinären upprättar vid en diagnostiserad artros består av tre steg:

1. Lindra besvären så att en aktiv artros blir vilande
2. Bibehålla ett vilande stadium
3. Minska takten på försämringen

Eftersom smärta är det största problemet för hunden gäller det framför allt att ge smärtlindring. Minskar man smärtan förbättrar man också funktionen, eftersom smärta också begränsar rörligheten.

Medicinsk behandling

Non-steroida antiinflammatoriska läkemedel (NSAID)

Dessa läkemedel har förutom den antiinflammatoriska effekten även en smärtlindrande verkan, som kanske är den mest betydelsefulla effekten. Det pågår en omfattande forskning kring NSAID och artros hos människor, vilket även veterinärsidan har stor glädje av.

Hyaluronsyra

Läkemedel med hyaluronsyra, som är en viktig komponent i normal ledvätska, anses öka viskositeten, dämpa inflammationen och öka borttransport av fria radikaler från leden.

Kortikosteroider

Dessa läkemedel har kraftigare antiinflammatorisk effekt än NSAID. För de doser som krävs är biverkningarna vanligen mer uttalade än med NSAID.

Kosttillskott

Dessa innehåller ofta glukosaminer som en verksam beståndsdel i kombination med andra ämnen. Avsikten är att de ämnen som ingår i kosttillskottet ska hjälpa till att läka ut skadorna i ledbrosket och minska inflammationen i leden.

Omega 3 i foder

Enligt undersökningar utövar höga halter av omega 3-fettsyror en direkt påverkan på inflammationen.

Kirurgisk behandling

Artroskopi används för att avlägsna lösa benfragment i leden som underhåller inflammationen och förvärrar symtomen.

Övrig behandling

Viktminskning

Den ökade belastningen på lederna på grund av övervikt påskyndar destruktionsprocessen av ledbrosk vid artros. Viktminskning har även visats ge minskad smärta och minskat behov av medicinering.

Motion

Hög aktivitetsnivå är viktigt för att undvika onödig stelhet och tillbakabildning av muskulatur. Mer motion och mindre vila är alltså en god rekommendation. Grundregeln är att hunden ska tillåtas röra sig så mycket

som den själv vill, gärna ordentliga promenader men utan alltför häftiga rörelser. Ökning av motionsnivå ska alltid ske successivt.

Fysioterapi

I kombination med medicinsk behandling har fysioterapi visats ge mycket goda resultat. Syftet med gymnastiken är att förhindra ytterligare stelhet som en följd av inaktivitet, att återställa rörligheten, bryta spänningstillstånd i musklerna, öka muskelstyrkan och ge smärtlindring. *Massage* ger avslappning och förbättrar cirkulation i muskulaturen. *Muskeltöjning/stretching* underlättar återhämtning av ansträngda muskler. *Ledmobilisering* innebär uppmjukning och töjning av ledens stödjevvnader utan att ledytorna utsätts för onormal belastning.

Simning ger mycket effektiv muskel- och rörelseträning med minimal belastning av lederna och är därför mycket lämplig för hundar med artros. Vid kroniska besvär kan simningen bidra till att hunden lättare kan använda den skadade extremiteten. Simning förbättrar även konditionen. *Rullband i vatten* är en kontrollerad träningsform där vattennivån kan användas för att reglera belastningen. Denna träning förbättrar balansen och tvingar hunden att ta ut rörelserna ordentligt.

